

З ІСТОРІЇ СІЛЬСЬКОЇ ОКРУГИ ЛІТОПИСНОГО ЗВЕНІГОРОДА

Історія Звенигорода своїми пам'ятками сягає глибокої давнини. Відомо, що в XI-XIII ст. літописний Звенигород був одним з найвідоміших політичних, економічних, адміністративних та культурних центрів давньоруської держави. Спираючись на писемні джерела та здобуті археологічні матеріали, можна говорити про надзвичайно важливе значення міста у багатьох аспектах суспільно-політичного та економічного життя.

Загальний розвиток кожного з міст і, зокрема, Звенигорода, був можливий лише завдяки тісним контактам з селищами навколишньої округи, які забезпечували міста продуктами харчування, різноманітними виробами, сировиною тощо. Тому городи переважно виступали як інтегруючий фактор, невеликих поселень. Зрозуміти ту чи іншу сторону розвитку давньоруських городів можна лише на основі комплексного вивчення складного взаємозв'язаного процесу.

У липні 1997 р. Звенигородський загін археологічної експедиції Львівського державного університету розпочав роботи з комплексного вивчення та дослідження околиць Звенигорода.

Увагу експедиції привернула південно-східна околиця Звенигорода, де поблизу сіл Підгородище та Мостище знаходяться залишки двох городищ, які в науковій літературі маловідомі.

Приблизно в 1 км на північний захід від дитинця городища в урочищі «Підкамудля», що знаходиться з східного боку с. Підгородище, було виявлено сліди селища, розташованого у підніжжі гірського масиву на його західному схилі. Дорога вела на городище.

Територія селища зайнята під селянські городи. Процес тривалої обробки ґрунту негативно вплинув на стан культурного шару, тому на поверхні трапляються численні давні побутові речі.

Розвідкові археологічні роботи на території селища дають підставу припустити, що воно загинуло внаслідок пожежі, оскільки в культурному шарі виявлена велика кількість грудочок вугілля. Місця розміщення дерев'яних будівель простежуються за залишками спаленого дерева.

Культурний шар на території селища залягає на різній глибині (0,4 - 0,8 м). В окремих місцях він сильно зруйнований.

Виявлено сліди понад 10 невеликих наземних будівель, які споруджувались з дерева і мали стінки зрубних конструкцій. Одна з дерев'яних споруд мала прямокутну форму (3,8 x 4,2 м). Ймовірно, це було житло - в його межах виявлено багато характерних побутових речей.

Приблизно в середній частині житла виявлено залишки череня, який мав округлу форму (діаметр - 0,7 м). Черінь споруджено з глини та кусків місцевого вапнякового каменю. Поряд з житлом знаходились ями, які мали господарське призначення.

Комплекс знахідок представлений керамічними та металевими виробами.

У межах житла знайдено фрагменти гончарної кераміки, які орієнтовно належали 17 посудинам (16 горщиків і одна миска). Посуд різнився між собою за складом керамічної маси, виглядом вінець, формою посудин, деталями орнаментатії. Найвну гончарну кераміку можна розділити на дві групи. Перша з них - це горщики, виготовлені з глини із значною домішкою піску (близько 7 посудин). Їх вінця переважно косо зрізані назовні. Колір - темно-сірий. Окремо слід виділити горщики з помітним валикоподібним потовщенням вінець. Склад керамічної маси та їх колір відовідає посудинам першої групи. Зауважимо, що стінки окремих посудин є досить грубі (рис.1:1-5). В окремих випадках на посудини нанесено орнамент у вигляді прямих горизонтальних та хвилястих ліній.

Друга група посуду - це горщики із заокругленим зовнішнім краєм вінець, які з внутрішнього боку мають характерний виступ для покриття. Посуд даної групи тонкостінний, добре випалений (рис.1:5-7). Частина посудин

мала орнамент у вигляді горизонтальних заглиблених ліній. Інші посудини прикрашені горизонтальними лініями разом з ламаною хвилястою лінією.

З інших глиняних речей цікавою знахідкою є пряслице (зовн. діаметр - 4,5 см, діаметр отвору - 0,7 см).

Набір знахідок із заліза складається з трьох ножів, один з яких довгий (18-19 см, ширина леза - 1,5 см). Ножі таких розмірів порівняно рідко трапляються в житлах. Два інші ножі менші (12-13 см). Один з них (рис.2:2) міг використовуватись для виготовлення дерев'яних ложок. Знайдено також металеве кільце, ймовірно, від кінської збруї (діаметр 5 см), колінчастий ключ від замка та інші знахідки, які потребують додаткового вивчення (рис.2).

Серед знахідок виявлено також багато кісток свійських та диких тварин.

Отже, проведені археологічні роботи в околиці с.Підгородище дали багато нових та цінних матеріалів. По-перше, відкриття селища дає змогу доповнити етнокультурну карту заселення околиць Звенигорода в XI-XIII ст. По-друге, зібраний керамічний комплекс свідчить про стадії гончарного виробництва (від посудин, виготовлених за допомогою легкого ручного круга, до кераміки, виготовленої вже на удосконаленому крузі, що забезпечував добру якість виробів). По-третє, зібрані відомості щодо житлового будівництва, господарства та побуту населення XI-XIII ст.

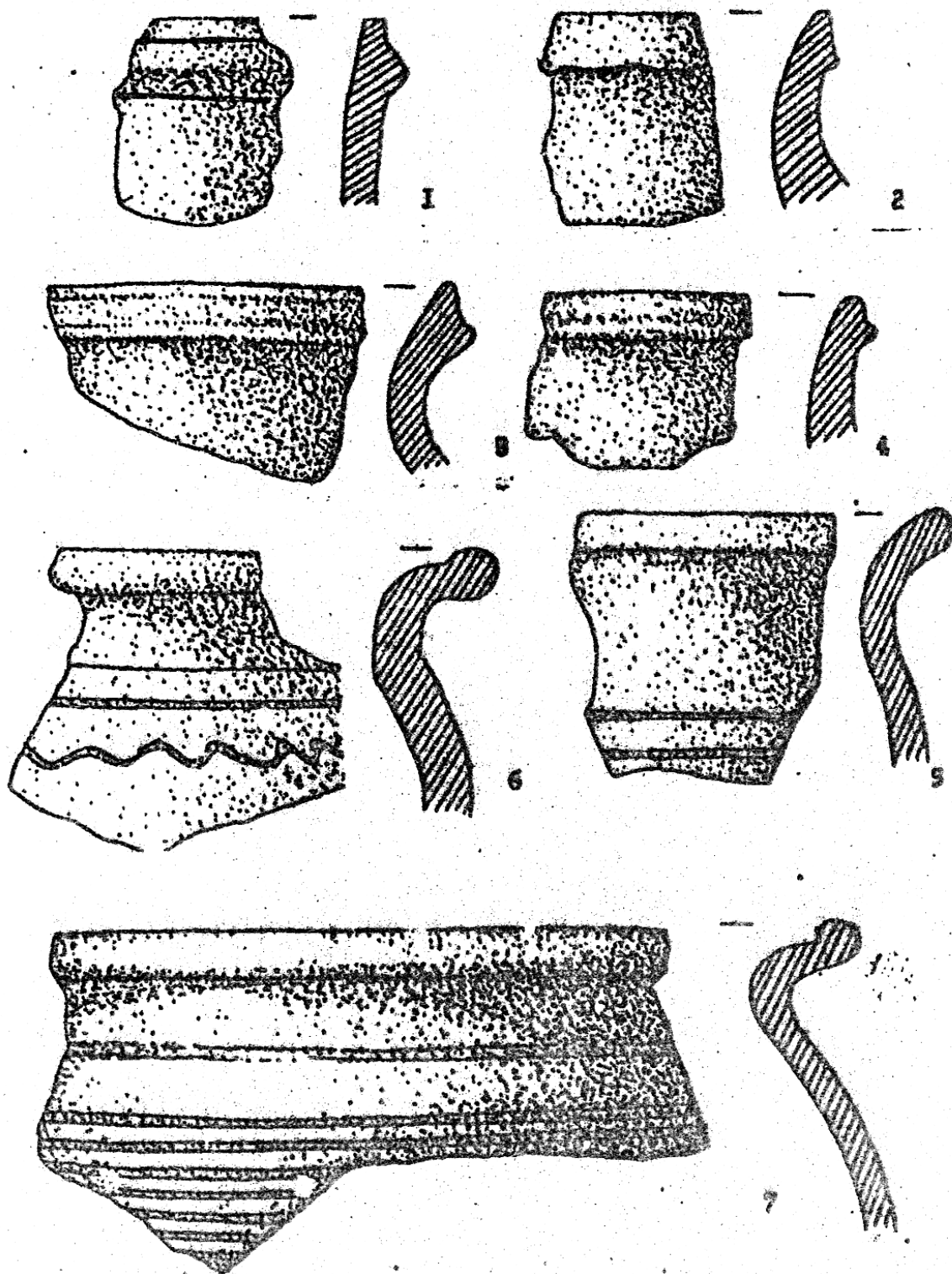

Рис. 1. Підгородище, ур. "Підкамуля". Зразки кераміки.

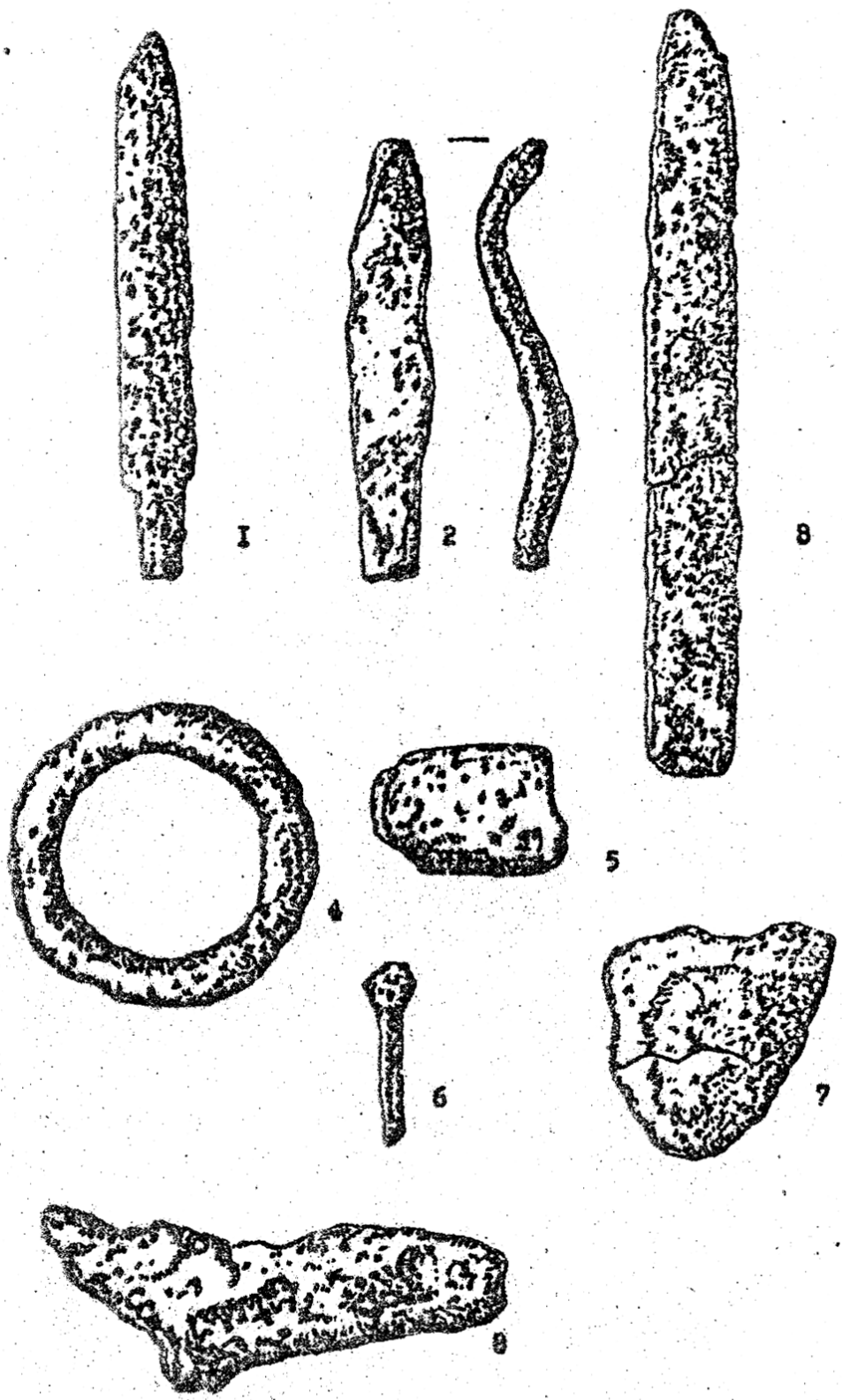

Рис. 2. Підгородище, ур. "Підкамуля". Залізнi вироби,